

***L'assassina* - La novel·la emblemàtica d'Aléxandros Papadiamandis i la seva història**

Anguelikí Karistinú
Traducció: Toni Góngora

Una notable expectació va acompanyar el rodatge de *L'assassina*, l'òpera prima d'Eva Nàthena basada en la cèlebre novel·la de Papadiamandis; la premsa se'n féu ressò repetidament; n'és una mostra l'article que us oferim, que publicà la revista digital bovary.gr el 25 de juny de 2023; trobareu l'original en el següent enllaç: <https://www.bovary.gr/art/analyse/fonissa-alexandroy-papadiamanti-tainia>

L'assassina és considerada la novel·la principal d'Aléxandros Papadiamandis i una de les obres més importants no sols de la literatura grega moderna, sinó també de la literatura universal.

De temps en temps, *L'assassina* ha inspirat molts creadors i són molts els directors grecs que l'han duta als escenaris en forma de representació teatral. El 1974 va ser portada al cinema en una pel·lícula dirigida per Kostas Ferris i protagonitzada per Maria Alkeu, mentre que el 2014 va ser representada en forma de drama líric per l'Òpera Nacional.

Ara, la dissenyadora de vestuari i escenògrafa Eva Nàthena, en el seu debut com a directora, s'enfrontarà al repte que suposa aquesta gran novel·la amb la preparació d'una altra adaptació cinematogràfica amb guió de Katerina Bei i amb Maria Protópapa i Kariophil·lià Karambeti com a protagonistes.

L'acció de *L'assassina* transcorre a Skiathos a les acaballes del segle XIX. El personatge central de l'obra és Frangogiannú, una viuda anciana a qui la vida havia ensenyat que el destí d'una dona és ple d'affliccions i dolor.

Per això creu que el naixement d'una nena només du desgràcia. A la nena mateixa, però també als pares, sobretot si són pobres. No oblidem que en aquella època les noies només es casaven si la seva família podia donar dot al nuvi. Per tant, en essència, es tracta d'una compravenda, que, naturalment, es realitzava sense comptar amb els desitjos de la dona.

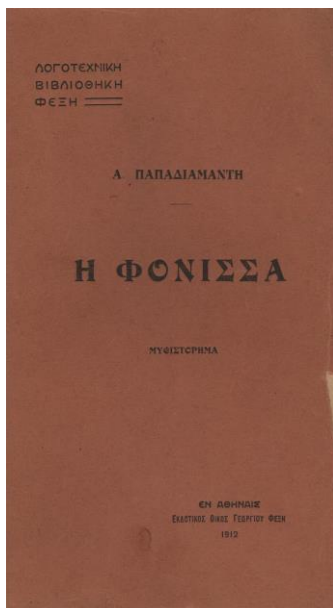
Al començament de la novel·la, Frangogiannú vetlla durant dies vora el bressol de la neta malalta acabada de néixer. Llavors pel seu cap comencen a passar tots els moments difícils de la seva vida. El cansament i la vigília la fan desvariejar i mata el nadó.

Encara que al principi sent remordiments, en el fons no es penedeix del seu acte. Al contrari, comença a creure que potser és la voluntat de Déu que ajudi la gent matant nenes petites. Els crims continuen i, tot i que ella mateixa no té una consciència exacta del mal

que fa, comença a sentir uns remordiments terribles. Arriba un moment que la policia sospita d'ella i llavors Frangogiannú intentarà fugir a les muntanyes.

En aquesta història policíaca, que posa de manifest quina és la situació de la dona, però també la línia tan prima que separa el que és bo del que és dolent o el que és moral del que és immoral, el nostre gran escriptor hi va estar ocupat des del 1902, any en què va tornar a la seva illa natal, Skiathos.

No sabem exactament quan va concebre la idea, ni on ni quan la va dur a terme, perquè s'ha perdut el manuscrit original. En tot cas, el que és segur és que en aquella època Papadiamandis va haver de fer front a problemes seriosos de salut i a dificultats econòmiques que l'havien afectat psicològicament.

Portada de la primera edició de *L'assassina*

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, *Η φόνισσα*. Αθήνα: Φέξης, 1912.

Aléxandros Papadiamandis, *L'assassina*. Atenes: Fexis, 1912.

Com van rebre *L'assassina* el públic i la crítica

Escrita en *katharévussa*, *L'assassina* consta de 17 capítols i es va publicar per primera vegada a la revista *Panathínea*, per lliuraments, des del gener fins al juny del 1903, amb el subtítol de «novel·la social». Pel que sembla, Papadiamandis cobrava 20-30 dracmes per pàgina. La primera edició en llibre aparegué el 1912 a l'editorial de Geórgios Fexis. Aquesta edició inclou, a més a més, cinc narracions de l'autor.

La figura de l'assassina-castigadora Frangogiannú que, amb plena consciència i en qualitat d'alliberadora, mata nenes petites per deslliurar-les dels patiments, va provocar fortes reaccions. De manera encertada, Papadiamandis no pren partit, no justifica ni condemna la seva heroïna, es limita a exposar els fets i les causes que els han provocats, deixant que l'espectador tregui les seves pròpies conclusions. Això era subversiu en extrem per a l'època, perquè justament el nostre gran autor escriu sobre una dona que comet el crim més horrible i, damunt, en sèrie.

Paral·lelament, Papadiamandis a *L'assassina* plasma el període de transició de l'Estat grec, que, alliberat del domini turc, cerca la seva pròpia identitat, i registra les desigualtats socials, així com l'ascens de la classe burgesa, que en aquell moment es comença a reconstituir.

El més important és que més enllà dels compartiments estancs, Papadiamandis s'atreveix a aprofundir en aquesta història capgirant prejudicis i estereotips d'una societat netament patriarcal. L'infanticidi femení a les zones rurals llavors era una pràctica bastant habitual, a fi que les famílies poguessin assegurar els seus béns. Aquest secret de domini públic, Papadiamandis el coneixia bé, però no els habitants dels centres urbans a qui s'adreçava, els quals van rebre la novel·la amb sentiments contradictoris.

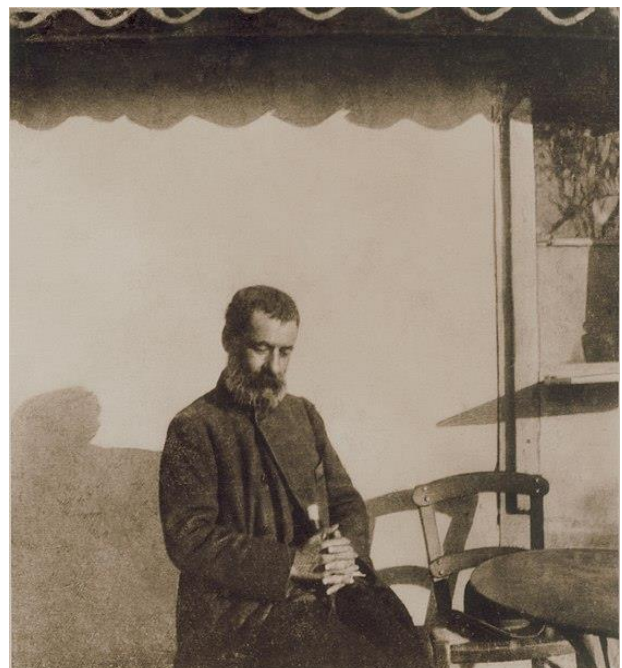
El mateix va succeir amb la crítica, que va rebre desconcertada aquest text pioner per a la seva època, que havia d'esperar gairebé una dècada per trobar el lloc que li correspon legítimament. Només Pavlos Nirvanas¹ es va atrevir a parlar obertament de la vàlua del llibre, així com de la situació de la dona, tal com la va plasmar Papadiamandis.

Amb la publicació, però, de la història de *L'assassina* van començar a sortir diversos estudis a revistes de prestigi reconegut, com ara *Nea Estia* [Nova Llar], que treien a la llum una realitat terrible sobre una llei no escrita que permetia aquests assassinats, fet que va sensibilitzar l'opinió pública.

Així, doncs, la novel·la de Papadiamandis, a més de la seva indubtable importància literària, va exercir una important influència social.

Probablement la més coneguda de les (escasses) fotografies d'Aléxandros Papadiamandis, feta per Pavlos Nirvanas a Dexamení (Atenes) en 1906.

Imatge: Wikimedia Commons

¹ Pseudònim literari de Petros Apostolidis (Mariúpol, avui Ucraïna, 1866 - Atenes, 1937), escriptor i periodista, amic fraternal d'Aléxandros Papadiamandis.